

Výzkumné téma: Narušená komunikační schopnost (NKS)

Výzkumný problém: Výskyt NKS u dětí v 1. třídě ZŠ

Výzkumná otázka: Jaké množství dětí trpí při nástupu do 1. třídy narušením komunikační schopnosti?

Představení tématu:

Narušení komunikační schopnosti u žáka 1. třídy znamená, že řeč dítěte není po obsahové a/nebo formální stránce v normě. Toto narušení může dítěti způsobovat výrazné obtíže zejména při osvojování čtení a psaní, ale i v jiných oblastech výuky a samozřejmě také v oblasti sociální. Přestože informovanost rodičů o této problematice se zvyšuje a ve většině mateřských škol působí logoped, do 1. tříd stále nastupují děti s NKS, u kterých by při dobré logopedické intervenci v předškolním věku, mohla být již NKS odstraněna.

Cíle výzkumu:

Ve svém výzkumu bych chtěla zjistit, jak velká část dětí trpí při nástupu do školy narušením komunikační schopnosti, které typy NKS se vyskytují nejčastěji a do jaké míry je výskyt NKS příčinou odkladu školní docházky u dětí.

Šetření budu provádět prostřednictvím dotazníků pro rodiče žáků a pedagogy v 1. třídách běžných Základních škol v našem regionu.

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké množství dětí trpí při nástupu do 1. třídy narušením komunikační schopnosti?

Vedlejší výzkumné otázky:

Jaká je souvislost mezi dostupností logopedické péče a četností případů, kdy u dětí NKS přetrvává i po nástupu do 1. třídy?

Jaké typy přetrvávajícího NKS se u dětí v 1. třídě objevují nejčastěji?

U kolika dětí je doporučen odklad školní docházky z důvodu přetrvávajícího NKS?

U kolika dětí je školní docházka odložena z důvodu přetrvávajícího NKS?

Volba výzkumné strategie a její zdůvodnění:

Volba výzkumné strategie je v tomto případě jednoznačná. Vzhledem k tomu, že hlavním cílem výzkumu je zjistit četnost případů, kdy NKS přetrvává u dětí i po nástupu do první třídy, bude se jednat o výzkum kvantitativní.

Hypotézy:

Teoretická hypotéza:

Množství dětí, u kterých po nástupu do školy přetrvává NKS, souvisí s dostupností logopedické péče v předškolním věku.

Pracovní hypotézy:

1. Méně často přetrvává NKS i po nástupu do školy u dětí, které navštěvovaly MŠ, ve které působil logoped.
2. Častěji přetrvává NKS i po nástupu do školy u dětí, jejichž bydliště je od nejbližší logopedické ordinace vzdáleno více než 30 minut.
3. Přítomnost NKS je častým důvodem pro doporučení odkladu školní docházky.

Seznam všech používaných konceptů a jejich definice (konceptualizace):

Narušení komunikační schopnosti (NKS)

Komunikační schopnost člověka je narušená v případě, že jedna nebo několik rovin jeho jazykového projevu působí interferenčně vzhledem k jeho komunikačnímu záměru.

Působení logopeda v MŠ

Logoped dochází do MŠ minimálně 1x měsíčně, provádí zde depistáž NKS a pracuje s vytipovanými dětmi na odstranění zjištěného NKS

Vzdálenost bydliště od logopedické ordinace

Čas za který se lze nejrychlejším možným způsobem dopravit do logopedické ordinace.

Doporučení odkladu školní docházky

Dítě je po dovršení šestého roku věku kompetentním pedagogickým pracovníkem nebo lékařem shledáno nedostatečně tělesně nebo duševně vyspělé a rodičům je doporučeno navštívit s ním PPP či SPC za účelem provedení podrobného vyšetření na jehož základě může být žádáno o odklad školní docházky.

Častý důvod pro doporučení odkladu školní docházky

Je důvodem nejméně ve 40% ze všech šetřených případů, kdy byl odklad školní docházky doporučen.

Seznam indikátorů (operacionalizace)

Indikátor 1

- vytipování dítěte logopedem provádějícím depistáž v MŠ
- doporučení k návštěvě logopeda učitelem MŠ, dětským lékařem, pracovníkem pedagogicko-psychologické poradny, třídním učitelem

Indikátor 2

- vyslovuje dítě správně všechny hlásky,
- vynechává dítě při mluvení některé hlásky

Indikátor 3

- dítě mluví méně než jeho vrstevníci
- dítě dokáže převyprávět některou jednoduchou pohádku
- dítě používá gramaticky nesprávné věty

Indikátor 4

- do MŠ dochází pravidelně nejméně 1x měsíčně logoped provádí depistáž dětí s NKS a s vytipovanými dětmi pracuje na odstranění zjištěného NKS

Indikátor 5

- nejbližší logopedická ambulance je v místě bydliště/okrese/kraji

Indikátor 6

- jakým dopravním prostředkem je dostupná nejbližší logopedická ordinace

Indikátor 7

- kolik času trvá cesta do nejbližší logopedické ordinace

Indikátor 8

- doporučení učitele MŠ k návštěvě PPP (SPC) a vyšetření školní zralosti
- doporučení pedagogického pracovníka provádějící zápis do ZŠ k návštěvě PPP (SPC) a vyšetření školní zralosti
- doporučení logopeda k návštěvě PPP a vyšetření školní zralosti

- doporučení dětského nebo odborného lékaře k návštěvě PPP (SPC) a vyšetření školní zralosti

Indikátor 9

- doporučení pracovníka PPP (SPC) na základě provedeného odborného vyšetření požádat o odklad školní docházky

Identifikátor 10

- důvod pro doporučení odkladu byla psychická nezralost, špatná výslovnost, ...
- u zápisu do školy bylo rodičům doporučeno aby navštívili PPP, logopeda, psychologa, dětského lékaře,...

Návrh metody sběru dat:

Ke sběru dat bude použit dotazník pro rodiče žáků 1. tříd ZŠ.

O vyplnění dotazníku požádám rodiče dětí prostřednictvím třídního učitele na třídní schůzce.

Rodiče dětí považuji za nejkompentnější osoby, od nichž mohu získat informace pro svůj výzkum. Žádost o vyplnění dotazníku na třídní schůzce pak vnímám jako nejsnazší a nejméně obtěžující způsob, jak tyto osoby kontaktovat.

Výhodou této metody sběru dat je poměrně snadná distribuce, která neklade velké časové nároky a nepříliš vysoká finanční náročnost na realizaci výzkumu.

Výzkumná populace: žáci 1. tříd Základních škol v okrese Vyškov (51 škol=cca 80 1.tříd)

Výzkumný vzorek: 8 náhodně zvolených 1. tříd ZŠ v okrese Vyškov

K vytvoření vzorku použiji náhodný, popř. náhodný stratifikovaný výběr. Losováním vyberu osm základních škol z okresu Vyškov. Pokud bude mít některá z vylosovaných škol více než jednu 1. třídu, pak losováním zvolím jednu z paralelních tříd.

Úryvek z připravovaného nástroje sběru dat (z dotazníku):

1. Navštěvovalo Vaše dítě Mateřskou školu?

- ano
 ne

pozn. je-li vaše odpověď ne pokračujte otázkou 5

2. Pracoval/a s dětmi v Mateřské škole, kterou Vaše dítě navštěvovalo, logoped/ka?

- ano
 ne
 nevím

pozn. je-li vaše odpověď „ne“ nebo „nevím“ pokračujte otázkou 5

3. Jak často logoped s dětmi v této MŠ pracoval?

- každý den – v MŠ působila učitelka s logopedickým vzděláním
 logoped/ka dojížděl/a do MŠ 1x za týden
 logoped/ka dojížděl/a do MŠ 1x za dva týdny
 logoped/ka dojížděl/a do MŠ 1x za měsíc
 logoped/ka dojížděl/a do MŠ méně než 1x za měsíc
 nevím

4. Patřilo Vaše dítě do skupinky dětí se kterými logoped/ka opakovaně (= více než 1x) při svých návštěvách pracoval/a?

- ano
 ne
 nevím

5. Doporučil Vám v minulosti někdo, abyste s dítětem navštívil/a logopedickou ambulanci?

- ano
 ne

pozn. je-li vaše odpověď „ne“ pokračujte otázkou 7

6. Kdo Vám tuto návštěvu doporučil?

- učitelka v MŠ
 logoped docházející do MŠ, kterou Vaše dítě navštěvovalo
 učitelé u zápisu do 1. třídy ZŠ
 pracovník Pedagogicko-psychologické poradny
 dětský lékař
 někdo jiný

7. Navštívil/a jste se svým dítětem někdy logopedickou ambulanci?

- ano
 ne

8. Myslíte si, že Vaše dítě má nebo v posledním roce před nástupem do školy mělo problémy s výslovností některé/některých hlásek?

- ano
 ne

pozn. je-li vaše odpověď „ne“ pokračujte otázkou 10

9. Nachází se tato hláska/hlásky v některé z uvedených skupin? Pokud ano, označte je prosím. Pokud ne, můžete je vpsat do připraveného řádku.

- l
 r,ř
 s,c,z
 š,č,ž
 jiné

10. Stává se Vašemu dítěti, že zaměňuje v řeči hlásky c,s,z za č,š,ž a naopak? (Např. místo babička řekne babicka)

- ano
 ne

pozn. je-li vaše odpověď ne pokračujte otázkou 12

Možné etické a praktické problémy:

Rodiče mohou mít pocit, že tyto informace chce znát třídní učitel dítěte, a jejich odpovědi by tedy mohly případně dítě poškodit, a proto nemusí odpovídat pravdivě.

/=> nutno se v úvodu dotazníku od školy distancovat, zaručit anonymitu/

Rodiče by mohly některé otázky zkoumající konkrétní nedostatky v řeči dítěte, považovat za zásah do soukromí a nemuseli by odpovídat pravdivě nebo by mohli odmítnou odpovídat vůbec. Stejný problém by mohl nastat u otázek týkajících se odkladu školní docházky.

Vzhledem k tomu, že dotazníky budou vyplňovány bez mojí přítomnosti a nebude tedy možné případné dovysvětlení otázek na místě, mohlo by dojít v některých případech k nepochopení a tím ke zkreslení výsledku výzkumu.

/=> Je tedy třeba, aby byl dotazník velmi pečlivě připraven a jeho srozumitelnost dobře ověřena v předvýzkumu./

Seznam relevantní literatury (minimálně 10 položek) dle platné citační normy:

ČAČKA, Otto. *Psychologie dítěte*. 1. vyd. Tišnov : Sursum & Hroch, 1994. 112 s. ISBN 80-8579-903-0.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Diagnostika předškoláka : Správný vývoj řeči dítěte*. 1. vyd. Brno : MC nakladatelství, 2002. 125 s.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Kapitoly z logopedie I*. 2. vyd. Brno : Paido, 2000. 94 s. ISBN 80-85931-88-5.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Kapitoly z logopedie II a III*. Brno : Paido, 1998. 101 s. ISBN 80-85931-62-1.

LECHTA, Viktor. *Diagnostika narušenej komunikačnej schopnosti*. Martin : Osveta, 1995. 263 s. ISBN 80-88824-18-4.

LECHTA, Viktor. *Logopedické repetitorium*. Bratislava : SPN, 1990. 267 s. ISBN 80-223-0796-3.

LANGER, Stanislav. *Problémový žák na prvním stupni základní školy s úvodem do problematiky školní zralosti dítěte*. 1. vyd. Hradec Králové : Kotva, 1999. 387 s. ISBN 80-900254-5-5.

SMOLKA, František. *Školní zralost a problémy učebně výchovné práce s dětmi školsky nezralými*. Brno : Krajský pedagogický ústav, 1969.

ŠVINGALOVÁ, Dana. *Kapitoly z vývojové psychologie pro učitelství mateřských škol*. 1.vyd. Liberec : Technická univerzita, 2003. 84 s. ISBN 80-7083-697-0.

ŽÁČKOVÁ, Hana. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. 4.vyd. Praha : D+H, 2005. 31 s. ISBN 80-9035-790-3

Zdařilý projekt, je vidět že jste se v metodologii zorientovala a úkol neodbyla. Když sladíte ten úvod výzkumu (formulaci problému, tématu, otázek) s hypotézami, nelze mít výhrad. Budete-li výzkum realizovat, přeji hodně úspěchů!